

กระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ Students Development Process under New Normal of Social Development Program in Buriram Rajabhat University

อุทิศ ทาหอม^{1*} สุจิตรา ยางนอก²

Utis Tahom^{1*} Sujitra Yangnok²

Received: June 4, 2020

Revised: September 20, 2020

Accepted: October 18, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม พบว่า กระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) ได้แก่ 1) ติดตามข้อมูลข่าวสาร ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม 2) ประเมินความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสังคมไทยและสังคมโลก 3) มีทักษะการจัดสวัสดิการชุมชน 4) มีเทคนิคการค้นหาและความต้องการของชุมชน 5) มีทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์ให้สอดคล้องทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก 6) เป็นบุคคลที่สนใจใฝ่รู้ทบทวนความรู้เดิม เพิ่มเติมความรู้ใหม่ 7) ทักษะคำพูดที่กระตุ้นให้คนฟังเกิดความเชื่อมั่นต่อตนเอง 8) มีความสนใจและชื่นชอบทำงานร่วมกับชุมชน 9) มีทักษะและบุคลิกความเป็นผู้นำ ทักษะทั้ง 9 ด้าน ตอบโจทย์ความคาดหวังของตลาดแรงงานและการพัฒนาบัณฑิตของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ตลอดจนสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศภายใต้ภาวะปกติใหม่อีกด้วย

คำสำคัญ : กระบวนการพัฒนา, ภาวะปกติใหม่, สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

^{1*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Arm.utit.tahom@gmail.com Assistant Professor, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Lecturer Social Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Buriram Rajabhat University, Thailand

Abstract

The purpose of this study was to study students development process under New Normal of Social Development program in Buriram Rajabhat University. The researchers collected the data through relevant documents, In-depth Interview, and Focus Group discussion. The study found the procedures for developing the students under the New Normal situation were the followings. 1) Following news and information concerning politics, economy, societies, and cultures, 2) Evaluating the movement of people in Thai society and world society, 3) Having skill for organizing community welfare, 4) Having techniques of searching for community needs, 5) Having skill for analyzing situations that relevant to inside and outside factors, 6) Being a person who is eager to learn, review prior knowledge, and add new knowledge, 7) Having speaking skill that encourages listeners to have self-esteem, 8) Being a person who is interested in communities and like to work with communities, and 9) Having skill and personality of leadership. These 9 skills meet the expectation of workforce market and students development of Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, and they are in accordance with the directions of country development under the New Normal situations.

Keywords: Development Process, New Normal, Social Development Program, Buriram Rajabhat University

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาอุดมศึกษา ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้พิจารณาและวางกรอบแนวทางของแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ควรสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงระบบอุดมศึกษาของไทยทั้งระบบมากกว่าพิจารณาแค่แนวโน้ม และตอบโจทย์ทิศทางการพัฒนาประเทศและยุทธศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดบนหลักการพื้นฐาน 3 ประการ ได้แก่ 1. อุดมศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ 2. สถาบันอุดมศึกษาในฐานะเป็นหน่วยงานที่มีทรัพยากร มุ่งองค์ความรู้ มีศักยภาพควรเข้ามามีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับการศึกษาในระดับอื่น ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมในการหาความรู้ 3. สถาบันอุดมศึกษาเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาบริบทใหม่ของประเทศ (สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา, 2561 : 1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยขยายความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชนและผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศพร้อมทั้งจัดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสามารถใช้งานผ่านระบบอุปกรณ์สื่อสารเคลื่อนที่ให้ทุกคนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก ทัวถึง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560 : 70) โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์พัฒนาให้ทันสมัยและหลักสูตรใหม่ให้รูปแบบสหวิทยาการที่ตอบสนองต่อการพัฒนาท้องถิ่นและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ บัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องมีความรู้ความสามารถใช้ความรู้จากหลากหลายศาสตร์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินงานในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม

การศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่น (สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2560 : 40)

ขณะเดียวกับประเทศไทยได้เผชิญกับสถานการณ์ไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ระบาดไปทั่วประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยมีมาตรฐานเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) พร้อมทั้งมีรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนในอุดมศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการสอนออนไลน์กำลังจะกลายเป็นความปกติใหม่ (New Normal) ของสังคมไทยมากขึ้นและการเรียนรู้แบบออนไลน์ก็ไม่ใช่แค่การสอนผ่านดิจิทัลเท่านั้น แต่การเรียนรู้วิถีใหม่ การเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์เนื้อหาอำนวยความสะดวกการเรียนรู้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แต่นั่นไม่ได้หมายความว่า การปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนกับผู้เรียนจะลดน้อยลง ชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังมีอยู่ แต่เปลี่ยนพื้นที่จากห้องเรียนสู่โทรศัพท์มือถือหรือเครื่องคอมพิวเตอร์เท่านั้น (อักษร, 2563 : ออนไลน์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้มุ่งเน้นถึงความสำคัญของพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นเน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชาชีพที่ตรงตามความต้องการของสังคม โดยมีคณาจารย์มีภารกิจหลัก 4 ด้าน สอน วิจัย บริการทางวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทั้ง 4 ภาระหน้าที่เน้นการทำงานกับชุมชนท้องถิ่นเป็นหลักโดยให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกับอาจารย์และคนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาการพัฒนาสังคมเป็นสาขาที่ทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่น มุ่งเน้นการพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถด้านการพัฒนา การจัดเวทีร่วมกับชุมชน การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนตลอดจนวางแผนโครงการเพื่อสามารถการพยากรณ์ทิศทางการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น โดยมีวิสัยทัศน์ที่ว่า “วิเคราะห์ได้ วิจัยเป็น เน้นจิตอาสา พัฒนาสังคม” (อุทิศ ทาหอม และ สุจิตรา ยางนอก, 2562 : 87) จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การเสริมสร้างทักษะความรู้ให้กับนักศึกษาสาขาการพัฒนาสังคมให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการออกแบบหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมในปัจจุบัน

จากการสนทนากับคณาจารย์ ศิษย์เก่า ผู้ใช้บัณฑิต และตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ได้สะท้อนปัญหาและความต้องการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยภายในภาวะปกติใหม่ (New Normal) พร้อมทั้งพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และตอบโจทย์ทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคต ได้แก่ การพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้หลากหลาย การเพิ่มทักษะการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น และการเรียนรู้ควบคู่กับการปฏิบัติ แม้หลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมจะมีรายวิชาที่มีความทันสมัย เช่น วิทยาศาสตร์การพัฒนาวิชาคอรุ่นขึ้นศึกษา และวิชาพหุวัฒนธรรม เป็นต้น เป็นรายวิชาให้นักศึกษาได้เรียนรู้เท่าทันกับการแก้ไขปัญหาในสังคมไทย แต่ในสถานการณ์ไวรัสโคโรนา (โควิด 19) ระบาดทำให้ทุกอย่างต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมที่ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับชุมชนต้องถ่วง ร่ายวิชาจึงต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เช่น ร่ายวิชาเทคโนโลยีสำหรับนักพัฒนาสังคม ร่ายวิชาพัฒนาสินค้าทางการเกษตร และ ร่ายวิชาการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น สาขาวิชาจึงจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับภาวะปกติใหม่ (New Normal)

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้นคณะผู้วิจัยพิจารณาเห็นถึงความสำคัญพัฒนานักศึกษาให้มีความพร้อมทั้งภาวะปกติใหม่ (New Normal) เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย พร้อมทั้งปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้มีทันสมัยตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน และยังเป็นการพัฒนาทักษะนักศึกษาให้มีความรู้ความสามารถกับการทำงานภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลง บทความวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้

ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์” จึงเป็นศึกษาองค์ความรู้ของกระบวนการพัฒนานักศึกษาและถอดบทเรียนความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมให้ตอบสนองทิศทางการตลาดแรงงานและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ และปฐมภูมิ โดยได้จำแนกการเก็บข้อมูล 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ได้แก่ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นกรอบในการศึกษา ตลอดจน การศึกษาทักษะของนักศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาสังคมด้านการเรียนการสอนและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการทำงาน อาศัยข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิและแหล่งปฐมภูมิ ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารรายงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รายงานประกันคุณภาพการศึกษา สำหรับแหล่งปฐมภูมิ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ประกอบด้วย คณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น

ประการที่ 2 ศึกษาองค์ความรู้ของนักศึกษา ได้แก่ ความรู้จากการเรียนการสอน ความรู้จากการฝึกปฏิบัติการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ เป็นต้น เพื่อเป็นทบทวนองค์ความรู้ที่นักศึกษาได้รับตลอดจนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

ประการที่ 3 กระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ใช้ข้อมูลจากสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เจาะลึก นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อนำเสนอความพร้อมของหลักสูตรกับการพัฒนาภายใต้ภาวะปกติใหม่ โดยเก็บข้อมูลจาก เอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักสูตรการพัฒนাবัณฑิตตามกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม คณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น โดยคณะผู้วิจัยขอเสนอกรอบแนวคิดในการพัฒนานักศึกษาภายใต้สภาวะใหม่ (New Normal) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร คณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ผู้ใช้บัณฑิตบัณฑิตจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับทิศทางการเปลี่ยนแปลงของประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารรายงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รายงานประกันคุณภาพการศึกษา หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบัณฑิตตามกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยข้อมูลคณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนความรู้จากการเรียนการสอน ความรู้จากการฝึกปฏิบัติ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของนักศึกษา โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview technique) โดยใช้แนวสัมภาษณ์ (Interview guide) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้จากการเรียนการสอน ความรู้จากการฝึกปฏิบัติ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ของนักศึกษา ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ได้แก่ คณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2.2 การสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Schedule) ในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม (Group Think) เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน องค์ความรู้ที่นักศึกษานำไปใช้ประโยชน์กับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความคิดเห็นของคณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมชั้นปีที่ 1-4 นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และผู้ใช้บัณฑิตทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

2.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยใช้แบบตรวจรายการ (Checklist) เพื่อศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชน การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่น โดยแบ่งลักษณะของปฏิสัมพันธ์ออกเป็น 3 ทิศทาง คือ 1. ปฏิสัมพันธ์เชิงบวก (Positive direction) 2. ปฏิสัมพันธ์เชิงลบ (Negative direction) และ 3. ปฏิสัมพันธ์ที่เป็นกลาง (Neutral direction)

ขั้นตอนในการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่

ในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้จำแนกเทคนิควิธีการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ ดังนี้

1. วิเคราะห์ความรู้ของนักศึกษาในแต่ละชั้นปี เพื่อค้นหาองค์ความรู้เดิม เพื่อเติมองค์ความรู้ใหม่ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน และการอบรมเพิ่มทักษะด้านการเรียนรู้ให้เท่าทันกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลง

2. จำแนกนักศึกษาตามระดับผลการเรียนและทักษะความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อออกแบบการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ทักษะการวิเคราะห์ชุมชน ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการพูดในชุมชน การพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อจำแนกนักศึกษาตามความสามารถและศักยภาพตนเอง

3. พัฒนาหลักสูตรอบรมระยะสั้นเพื่อเพิ่มทักษะให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถที่ตอบโจทย์สถานการณ์เปลี่ยนแปลง เช่น อบรมทักษะคอมพิวเตอร์ อบรมบุคลิกภาพสำหรับนักพัฒนา อบรมทักษะการเขียนงานวิชาการ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการทำงานร่วมกับชุมชน และทักษะการประเมินสภาพสังคม เป็นต้น

4. ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่มศึกษาชุมชนทุกชั้นปีผ่านรายวิชาการศึกษาชุมชนและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน เพื่อให้นักศึกษาได้มีทักษะผ่านการปฏิบัติจากสภาพพื้นที่จริง หรือเรียกว่า Project Based Learning โดยมีเนื้อหาให้นักศึกษา ทำการศึกษาชุมชนโดยใช้เครื่องมือ 7 ชนิด เพื่อทำความเข้าใจ และนำข้อมูลมาจัดเวทีเพื่อรับปัญหา พร้อมทั้งเสนอแผนให้หน่วยงานระดับท้องถิ่น เพื่อนำบรรจุในแผนงบประมาณประจำปี

5. ถอดบทเรียนกิจกรรมการเรียนรู้ระหว่างคณาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า และหน่วยงานที่ใช้ประโยชน์บัณฑิต เพื่อสะท้อนปัญหา ข้อจำกัด การปรับปรุงรายวิชา และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับภาวะปกติใหม่

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักศึกษาชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 30 คน 2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 20 คน 3. ผู้ใช้บัณฑิตจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 15 คน 4. ศิษย์เก่าสาขาวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 20 คน 5. คณาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม จำนวน 5 คน รวมจำนวน 90 คน ทั้งนี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคม เพื่อที่จะสามารถให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

ปัจจุบันการเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาในระบบเท่านั้น แม้ว่าการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นสิ่งที่ยังจำเป็น ที่ต้องมีอยู่ แต่ “ไม่เพียงพอ” ที่จะตอบโจทย์การเรียนรู้ในปัจจุบัน การเรียนรู้จากนี้ไปสามารถเกิดขึ้นได้จากศึกษาออนไลน์ ปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง การสร้างคนในโลกศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนจากการศึกษาให้เป็นการเรียนรู้ โดยเน้นการรังสรรค์ร่วมในกระบวนการเรียนรู้ จัดหลักสูตรการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเป็นหลักและเกิดทักษะในการนำไปสู่การประกอบอาชีพในอนาคต (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563 : 59) ดังนั้น คำว่า ภาวะแบบปกติใหม่ (New Normal) ถูกกล่าวถึงมากขึ้น โดยเฉพาะเกี่ยวกับการเรียนการสอนออนไลน์ แม้อาจจะทดแทนไม่ได้เหมือนการสอนในห้องเรียน แต่ถูกมองให้สอนแบบผสมผสานทั้งออนไลน์และในห้องเรียน ดังนั้นสถานการณ์ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) จึงเป็นตัวเร่งปฏิริยาการเรียนรู้ในอุดมศึกษาที่แตกต่างจากเดิมจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในระหว่างเรียนและหลังสำเร็จการศึกษา เพื่อตอบโจทย์ความคาดหวังของตลาดแรงงานและทิศทางการพัฒนาบัณฑิตของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมมุ่งเน้นให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการทำงานกับชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนานักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมภายใต้ภาวะปกติใหม่ หรือเรียกว่า New Normal ดังนี้

N = News ในสังคมที่ข้อมูลข่าวสารมีมากและหลากหลาย ในขณะเดียวกันก็มีการเพิ่มขึ้นของข้อมูลเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา บางครั้งการติดตามข้อมูลด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม จึงมีความจำเป็นต่อการนำมาวิเคราะห์และใช้วิจารณ์ญาณในการเลือกและรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้นอย่างละเอียด รอบคอบ และลึกซึ้งว่ามีเป้าหมายการพัฒนาอย่างไรบ้าง มีอะไรที่ซ่อนเร้น เพื่อเป็นการไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของข่าวสาร (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2557 : 82) ดังนั้นกระบวนการพัฒนานักศึกษาให้เกิดทักษะรู้เท่าทันข้อมูล และการใช้วิจารณ์ญาณในการตัดสินใจเชื่อถือข้อมูลจึงเป็นเรื่องสำคัญ ขณะเดียวกันสังคมไทยเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกลุ่มประชากรที่เกิดและเติบโตแต่ละช่วงเวลาภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้มีทัศนคติและวิถีการใช้ชีวิตที่ต่างกันไปจากรุ่นก่อน ต้องการชุดนโยบายสนับสนุนการเลี้ยงดู การเรียนรู้และการทำงานในรูปแบบที่ต่างออกไป รวมถึงศักยภาพในการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ต่างออกไปด้วย(ภัทรพร เล้าวงค์ รัฐสุชน อินทรารุณ ฌภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี และวรวิช ลิ้มณวิจิตร, 2560 : 22) ดังนั้นการพัฒนาคนในอุดมศึกษาแบบเดิมที่เน้นการผลิตบัณฑิตก่อให้เกิดปัญหาจำนวนที่หนึ่งเรียนมีมากกว่าคนที่เข้าเรียนเพราะเด็กเกิดน้อยลงมหาวิทยาลัยควรหันมาสนใจการเพิ่มศักยภาพแรงงาน 38 ล้านคนที่มีอยู่แล้วให้ตลาดแรงงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดเริ่มด้วยการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ปริญญามาเป็นระบบหลักสูตรการศึกษารายได้วิชามากขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะให้มีความรู้ในการเรียนรู้ผ่านระบบแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิโรธ สันติประภาพร, 2562 : 15)

E = Evolution การประเมิน นักศึกษาต้องสามารถการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสังคมไทย และสังคมโลกได้ ตลอดจนเก็บรวบรวมมูลเกี่ยวกับเป้าหมาย การวางแผน การดำเนินงาน และผลกระทบเพื่อนำไปสู่แนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจกันทั่วทั้งที่ (สุวิมล ติรกานันท์, 2550 : 1)

จากการให้ข้อมูลของผู้ใช้บัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม จากหน่วยงานภาครัฐ ได้เล่าว่า “หลักสูตรควรเพิ่มรายวิชาเกี่ยวกับการประเมินสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย เป็นเรียนรู้ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมไทย เพราะการเรียนรู้ และรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อการตัดสินใจ หรือ การวิเคราะห์แนวโน้มทิศทางการพัฒนาประเทศ การเตรียมความพร้อมบัณฑิตให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศจึงมีความสำคัญ”

ดังนั้นการสร้างพัฒนานักศึกษากระบวนการคิดวิเคราะห์ การประเมินสถานการณ์ของสังคมไทยให้เกิดทักษะการมองกว้างมองลึก ครอบคลุมทุกประเด็น มองความสัมพันธ์เชื่อมโยงมิติไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การวางแผนแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

W = Welfare การสร้างสวัสดิการชุมชน การพัฒนาประเทศที่ลดความเหลื่อมล้ำควรมีการจัดสวัสดิการให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมตามสิทธิที่พลเมืองไทยควรจะได้รับ ปัจจุบันสังคมไทยยังขาดการจัดสวัสดิการให้แก่ทุกคนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมตั้งแต่ในครรภ์จนกระทั่งตาย ตลอดจนการมุ่งพัฒนาสู่อาชีพที่มั่นคงของประชาชน หากเป็นชาวนา ชาวไร่ก็ควรมีที่ดินสำหรับทำมาหากินเป็นของตัวเอง มีช่องทางการได้กู้เงินมาขยายงาน มีโอกาสรู้วิธีทำกินแบบใหม่ๆ มีตลาดดี และขายสินค้าได้ราคายุติธรรม ปัญหาของเกษตรกร คือ ขาดที่ดินทำกิน และยังมีโอกาสไม่มากพอที่จะได้รับความรู้หรือวิธีทำกินแบบใหม่ๆรวมถึงการหาตลาดที่ดีเพื่อจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตร ถ้าเป็นคนงานก็อาจมีปัญหาว่าขาดความมั่นคงในอาชีพและสวัสดิการต่างๆ รวมถึงขาดโอกาสในการ

พัฒนาความรู้ความสามารถ (สมชัย จิตสุชน, 2560 : 9-10) โดยเฉพาะสวัสดิการจากธรรมชาติเป็นสวัสดิการที่ชาวบ้านสามารถหาได้จากแหล่งทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ อาทิ การทำประมงพื้นบ้านและการเก็บพืชผักกินจากธรรมชาติ เพื่อมุ่งสู่แหล่งอาหารที่ยั่งยืนจากธรรมชาติที่ชุมชนเข้าถึงได้ (จิตติ มงคลชัยอรัญญา วีรบุรณ์ วิสารทสกุล เกศกุล สระกวี และ เศรษฐภูมิ บัวทอง, 2563 : 118) การจัดสวัสดิการคือสิ่งที่มุ่งเน้นให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองได้ สาระสำคัญคือสร้างการมีส่วนร่วมและได้มองเห็นเป้าหมายของตนเองกับการสวัสดิการ เช่น การจัดสวัสดิการเงินออมทรัพย์ การจัดสวัสดิการกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์ การจัดสวัสดิการกองทุนเกษตรกร เป็นต้น เป็นการบริหารจัดการโดยกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์และแนวคิดที่อยากเห็นประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ และสิ่งที่สำคัญในการจัดสวัสดิการ คือ ความโปร่งใส เป็นธรรม ตรวจสอบได้ การจัดสวัสดิการที่ดีนั้นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนได้

จากการบอกเล่าของ ศิษย์เก่าสาขาวิชาการพัฒนาสังคม ได้เล่าว่า “การที่หนูได้ไปทำงานร่วมกับชุมชนสิ่งที่ได้นั้นความรู้ไปใช้ คือ การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มทอผ้า กลุ่มเกษตรปลูกผักปลอดสารพิษ เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการจัดสวัสดิการด้วยตนเอง เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง และเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ในขณะที่เรียนวิชาสวัสดิการสังคม ก็ยังมองไม่ออก แม้อาจารย์จะยกตัวอย่างประกอบ ลงไปดูพื้นที่จริง หลังจากไปทำงานจึงเข้าใจว่ารายวิชาดังกล่าวเป็นพื้นฐานในการพัฒนาต่อยอดให้สามารถทำงานกับชุมชนได้เป็นอย่างดี”

การจัดสวัสดิการคือเป้าหมายในการสร้างสังคมอยู่ดีมีความสุข จัดการตนเองได้ในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนานักศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากพื้นที่ต้นแบบ เพื่อนำไปสู่การนำไปประยุกต์ใช้ในอนาคต

N = Need ทักษะค้นหาความต้องการของชุมชน นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา สามารถนำความต้องการ หรือ ข้อค้นพบไปเป็น ปัญหา ในการลดปัญหา หรือ เพิ่มขีดความสามารถในออกแบบโครงการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น หากดำเนินการได้ดีก็จะทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น (ยศ บริสุทธิ์, 2558 : 68) สำหรับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาชุมชน คือ 1. นักพัฒนาจะต้องเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ใหม่ของการพัฒนาชุมชน เช่น การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การให้ชุมชนได้สะท้อนปัญหาและความต้องการ เป็นต้น 2.มีวิธีการใหม่ๆ เน้นการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน มุ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนที่หลากหลาย เช่น การประชาสัมพันธ์ร้านค้าชุมชน การทำตลาดออนไลน์ การสร้างมาตรฐานการผลิต การแปรรูปสินค้าชุมชน เป็นต้น 3.การบูรณาการความรู้สมัยใหม่กับความรู้ของชุมชน เพื่อพัฒนาที่สอดคล้องกับความเหมาะสมของชุมชน 4.ยึดการจัดเวทีชาวบ้านเป็นหลักแบบ “คิดเอง ทำเอง” จัดให้มีการประชุมประชาคมเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชนระดับอำเภอในทุกอำเภอ เพื่อให้เป็นเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นปรึกษาหารือ แก้ไขปัญหาของชุมชนเอง (ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์, 2558 : 196) การแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ดีต้องมาจากความต้องการของประชาชน บุคลากรหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ เป็นกลุ่มคนที่คอยให้คำปรึกษา แนะนำ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงตั้งคำถามให้เกิดการขวนคิด ขวนคุ้ย โดยยึดหลักการพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวิถีชีวิต ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นนักพัฒนาพึงระลึกอยู่เสมอว่า การพัฒนาชุมชนต้องค้นหาองค์ความรู้ท้องถิ่นให้ชัดเจน เพื่อให้ชุมชนได้ทบทวนความรู้ เข้าใจเงื่อนไข ข้อจำกัด และศักยภาพของตนเอง จากนั้นก็นำความรู้มายกระดับสู่การพัฒนาบนพื้นฐานวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของชุมชน ภายใต้คำว่า “ไม่เลียนแบบการพัฒนา แต่เน้นการเรียนรู้แล้วพัฒนา” ที่เหมาะสมสอดคล้องกับชุมชน เปลี่ยนจาก “ผู้รอรับ” เป็นผู้ “ขับเคลื่อน” บนหลักการที่

ว่า “เรื่องของชุมชน ชุมชนย่อมรู้ปัญหา รู้วิธีการแก้ปัญหาได้ดีที่สุด”(อุทิศ ทาหอม สำราญ ฐระตา และเคนศ วงษา, 2561 :163-164)

จากการบอกเล่าของ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาการพัฒนาสังคม ได้กล่าวว่า “รายวิชา วิเคราะห์ปัญหาชุมชน เป็นรายวิชาที่ได้เรียนรู้การจัดเวทีชุมชน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ ตลอดจนนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชน การไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุกหน่วยงานของรัฐและภาค เอกชนล้วนแล้วได้ใช้ประโยชน์จากรายวิชาดังกล่าวแทบทั้งสิ้น”

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การที่สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ได้ออกแบบรายวิชาในหลักสูตรให้มีความ ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาพสังคมที่เกิดขึ้น จึงเป็นปัจจัยสำหรับนักศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ อย่างแท้จริง

O = Opportunity ต้องมีทักษะในการวิเคราะห์สถานการณ์ให้สอดคล้องทั้งปัจจัยภายในและปัจจัย ภายนอก โดยเฉพาะยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคม ต้องเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ศึกษาข้อมูล ติดตามความเคลื่อนไหวตลอดเวลา เพื่อจะได้นำข้อมูลมาใช้ในการ วิเคราะห์ กำหนดโอกาสให้กับชุมชนท้องถิ่น (วีรุธ มาชะศิริรานนท์, 2556 : 17-18) เช่น ปัญหาภัยแล้ง ปัญหาพื้นที่ ทำกินน้อย แต่ชุมชนมีศักยภาพในการทำเกษตร มีตลาดรองรับ แต่ยังขาดองค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิตและใช้ พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการนำหลักการแนวคิดเกี่ยวกับการจัดสรรพื้นที่เพาะปลูกเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การทำเกษตรนํ้าน้อย การทำเกษตรพื้นที่น้อย เป็นต้น เป็นการกำหนดแนวทางที่เกี่ยวกับสภาวะน้ำแห้งและชุมชน มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย แต่พัฒนาให้เกิดผลลัพธ์อย่างสูงสุดได้ ดังนั้นการวิเคราะห์สถานการณ์ เพื่อสร้างโอกาสให้กับ ชุมชนท้องถิ่น ต้องอาศัยศักยภาพของนักพัฒนา เพราะเปรียบเสมือนโค้ช (Coach) ทำหน้าที่กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในโลกอนาคต

จากการของศิษย์เก่า สาขาวิชาการพัฒนาสังคม ได้เล่าว่า “ขณะที่เรียนหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มีรายวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา ทำให้ได้เรียนรู้การวางแผนและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัตินับว่าเป็นรายวิชาที่ทันสมัยและนำไปใช้ได้จริงในสังคม ปัจจุบัน และการทำงานก็ได้ใช้ เช่น การจัดเวทีชุมชนต้องวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัจจัยภายในของชุมชนก่อน และกวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค เช่น นโยบายรัฐบาลกำลังให้ความสำคัญกับเรื่องที่จะพาชุมชนทำหรือไม่ ถ้าให้ความสำคัญชุมชนจะอย่างไรถึงจะแก้ปัญหาดตนเองได้ จึงนับได้ว่าหลักสูตรศึกษารายวิชาที่ทันเหตุการณ์และทันสมัย”

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการพัฒนานักศึกษา ผู้ออกแบบหลักสูตรต้องเก็บข้อมูลทั้งการเปลี่ยนแปลง สังคม เศรษฐกิจ การเมือง/นโยบาย เทคโนโลยี เพื่อให้สามารถนำองค์ความรู้มากำหนดเป็นรายวิชาและพัฒนา บัณฑิตให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต

R = Reskill Upskill กระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) จึงต้องให้ความสำคัญกับเพิ่มทักษะความรู้ (Up skill) และการทบทวนความรู้ (Reskill) ประกอบด้วย 3 ประการ คือ 1.ทบทวน องค์ความรู้เดิมที่มีประโยชน์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพิ่มเติมให้ดียิ่งขึ้น 2.เปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้และค้นหาความคิดที่มีประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาสังคม 3.เรียนรู้จากการลงมือทำ การลงมือทำก่อให้เกิดความเชี่ยวชาญ ตลอดจนเกิดทักษะในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ดังนั้น กระบวนการพัฒนานักศึกษาให้ได้เรียนรู้ทั้ง 3 หลักการจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญ พร้อมทั้งเป็นการบ่มเพาะให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์เป็นการเตรียมความพร้อมนักศึกษภายใต้ภาวะปกติใหม่ (ณัฐยา สันตะการผล, 2553 : 140)

จากการบอกเล่าของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ได้กล่าวว่า “เพิ่มความรู้และทบทวนความรู้ในรายวิชาเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือ อบรมหลักสูตรระยะสั้น เช่น การตัดต่อวิดีโอเพื่อประชาสัมพันธ์ชุมชน การขายสินค้าออนไลน์ การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร และการสร้างมาตรฐานสินค้าชุมชน เป็นต้น มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชนในยุคสังคมปัจจุบัน”

จากผลกระทบไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) จะทำให้เกิดความปกติใหม่ หรือ วิถีใหม่ (New normal) รูปแบบการดำเนินชีวิต การทำธุรกิจ การจ้างงานจะแตกต่างไปจากเดิมโดยเฉพาะตลาดแรงงานจะเปลี่ยนไปเกี่ยวข้องกบสถานการณ์ประกอบการ ผู้ใช้แรงงาน ภาครัฐที่ต้องปรับตัวครั้งใหญ่ โดยเฉพาะความท้าทายของแรงงานใหม่ที่สามารถศึกษาในแต่ละปีที่มีประมาณ 6.342 แสนคน ส่วนใหญ่จบปริญญาตรีในสาขาที่ตลาดไม่ต้องการจะหางานยากขึ้นมากกว่าเดิม แม้แต่แรงงานที่กลับเข้าไปทำงานใหม่หรือทำอยู่แล้วล้วนมีความเสี่ยงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตลอดจนพัฒนาทักษะให้สามารถตอบโจทย์กับการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทักษะ (Skill Change) ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่ไม่เหมือนเดิมแต่แรงงานวัยตอนต้นล้วนมีความเสี่ยงสะท้อนจากแรงงานจบใหม่ระดับอุดมศึกษามีการว่างงานสูง สัดส่วนถึงร้อยละ 29.5 ของผู้ว่างงานทั้งหมด ขณะเดียวกัน แรงงานใหม่ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานส่วนใหญ่ร้อยละ 63.2 จบปริญญาตรีในสาขาที่ล้าสมัยไม่ตรงต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะการด้อยคุณภาพของแรงงานใหม่ (ธนิต โสรัตน์ 2563 : ออนไลน์) ดังนั้นทบทวนความรู้เดิม การเพิ่มความรู้ใหม่ให้กับนักศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ตอบสนองตลาดแรงงาน และยังเป็นโอกาสเพิ่มโอกาสให้มีงานทำหลังจบการศึกษามายังขึ้น

M = Motivation ทักษะการพูดกระตุ้นให้ฟังคนเชื่อมั่นในตนเอง คำพูดที่กระตุ้นในความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง เช่น ชวนมองเป้าหมายและผลลัพธ์ที่ชุมชนจะได้รับจากการพัฒนา ชวนมองเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตั้งคำถามให้เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์ของชุมชน เป็นต้น ทุกชุมชนมีของดี มีศักยภาพ (ความสามารถที่ยังไม่พัฒนาหรือยังไม่พัฒนาเต็มที่) ขาดแต่โอกาสการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (อุทิศ ทาหอม และ สุจิตรา ยางนอก, 2562 : 91)

จากการให้ข้อมูลของผู้ใช้บัณฑิตภาคเอกชน ได้เล่าว่า “ชุมชนทุกวันนี้ ขาดความมั่นใจอาจจะเกิดจากประสบการณ์ความล้มเหลวในอดีต หรือ เห็นคนอื่นทำแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ จนผลทำให้ตนเองไม่เชื่อมั่นว่าจะทำแล้วสำเร็จได้ จนกลายเป็นบุคคลที่มองทุกอย่างเป็นอุปสรรคทั้งสิ้น เป็นไปได้หรือไม่หลักสูตรจะมีรายละเอียดที่มุ่งยกระดับความเชื่อมั่นให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้และเกิดทักษะติดตัว โดยบริษัทที่ทำงานธุรกิจที่รับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ต้องการนักศึกษาในลักษณะเช่นนี้ เพราะในโลกปัจจุบันนักศึกษาคนใดมีความสามารถที่หลากหลาย จะมีโอกาสได้ทำงานมากกว่าคนทั่วไป นี่แหละ ความใหม่ในปกติเดิม”

ดังนั้น การพูดให้คนฟังรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองจึงมีความสำคัญ นักพัฒนาต้องมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อมาเป็นกรณีศึกษาในขณะจัดเวทีหรือสนทนาพูดคุยกับชุมชน แม้ในเนื้อหาหลักสูตรจะมีรายวิชาวิทยาการกระบวนการแต่ยังไม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการพูดและการสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันการสร้างเชื่อมั่นในตนเองเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ หลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมจำเป็นต้องเพิ่มรายวิชาที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจและเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อเป็นพัฒนาบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถอย่างรอบด้าน ตอบสนององค์กรในภาวะปกติใหม่อีกด้วย

A = area การทำงานกับพื้นที่ การเป็นนักพัฒนาเป็นที่ทราบกันดีว่าต้องมีความรักและสนใจทำงานร่วมกับชุมชน สังคม และต้องแยกให้ออกระหว่างคำว่า “สงเคราะห์” กับ “การพัฒนา” การสงเคราะห์ คือ การให้

ช่วยเหลือ เพื่อบรรเทาในด้านต่าง ๆ เช่น การสร้างบ้านให้ผู้ยากไร้ การแจกของยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น ส่วนคำว่า พัฒนา คือ การปรับปรุงมอง วิถีคิดให้กลุ่มเป้าหมายให้มองเห็นคุณค่าและพัฒนาไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพที่ยั่งยืน การสงเคราะห์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน สังคม (พร้อมบุญ พานิชภักดิ์, 2550 : 67) ดังนั้นการพัฒนาชุมชน สังคม ในยุคปัจจุบันต้องยึดหลัก 3 ประการ ได้แก่

1. ความเที่ยงธรรม ต้องให้ชุมชนได้รับความเที่ยงธรรมไม่เอื้อเอียงไปกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนทำให้ทุกคนรู้สึกเห็นถึงการเลือกปฏิบัติ หรือ การไม่ช่วยเหลือ พัฒนาอย่างไม่เป็นธรรม

2. ความทั่วถึง การทำงานกับชุมชน สังคม ต้องคำนึงถึงทุกกลุ่มเป้าหมายมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าควบคู่กับมูลค่า เพื่อให้เกิดทั้งความภาคภูมิใจและเกิดรายได้ที่มั่นคง

3. ความเท่าเทียม การพัฒนาประเทศไทยจะก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนมีความรู้ความสามารถในด้านๆ ต่าง เช่น การประกอบอาชีพ การขายสินค้า การสร้างตลาดชุมชน เป็นต้น ตลอดจนประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนมาช่วยเหลือพัฒนาชุมชนในครอบคลุมทุกมิติ ทั้ง 3 หลักการได้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศไทยยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยมุ่งเน้นการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน หรือ ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดการปัญหาอย่างบูรณาการ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง และสามารถสร้างความเป็นธรรมที่มีความเข้มแข็งได้อย่างแน่นอน (ปรเมธี วิมลศิริ, 2560 : 8) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมร้อยละ 80 มาจากครอบครัวทำเกษตรกรรม โจทย์การพัฒนาหลักสูตรในอนาคตต้องมีเนื้อหาวิทยารองรับนักศึกษาที่สนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือ เกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer) ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผน การจัดสรรพื้นที่เพาะปลูก การผลิตสินค้าปลอดภัย การแปรรูปสินค้าการเกษตร และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิต เป็นต้น เป็นการพัฒนาบัณฑิตให้มีความสามารถที่รองรับการเปลี่ยนแปลงและสร้างอาชีพทางเลือกในภาวะปกติใหม่ได้อีกด้วย

จากการบอกเล่าของนักศึกษสาขาวิชาการพัฒนาสังคม ชั้นปีที่ 3 ได้เล่าว่า “หลักสูตรสาขาในปัจจุบันได้มีเนื้อหาที่มีความทันสมัย ทันเหตุการณ์ เช่น รายวิชาโลกาภิวัตน์กับการพัฒนา ได้เรียนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทั้งชุมชนเมือง ชุมชนบท พฤติกรรมของผู้คนในสังคม ตลอดจนลงพื้นที่เรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย ซึ่งสามารถเป็นอาชีพทางเลือกให้กับนักศึกษาได้ในอนาคต ทำให้มีประสบการณ์และมีความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติมากขึ้น”

ดังนั้นหลักสูตรสาขาวิชาการพัฒนาสังคมจึงมีการวิเคราะห์แนวโน้มทิศทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และพฤติกรรมของคนในยุคปัจจุบันและการพัฒนาในโลกอนาคต เพื่อนำมาสู่การออกแบบรายวิชาและเนื้อหาที่มีความทันสมัย พัฒนาบัณฑิตให้มีความพร้อมเข้าสู่ตลาดแรงงานได้ในอนาคต

L = Leadership การเป็นผู้นำ คือ การพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ตนมีและจำเป็นต้องการทำงาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมาย พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชน เพื่อมีความพร้อมในการทำงานในปัจจุบัน ญะแจสำคัญต่อการเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพมี 2 ประการ ได้แก่

1. ความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับชุมชนท้องถิ่น 2. การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของการเป็นผู้นำประกอบด้วย 3 ประการ คือ 2.1 ช่วยให้ชุมชนได้มองเห็นคุณค่าในการพัฒนาดตนเอง และการสร้างงาน สร้างอาชีพภายในชุมชน 2.2 กระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและกำหนดแนวทางการร่วมกันกับนักพัฒนา 2.3 ชวนชุมชนวิเคราะห์ตนเอง วิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งค้นหาแนวทางแก้ไขนั้น

(ชัยเสณฐ์ พรหมศรี, 2549 : 28-29) ดังนั้นการพัฒนานักศึกษาลักษณะสำคัญต้องมีเครื่องมือเชื่อมโยงทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติผ่านรายวิชาต่าง ๆ เพราะการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบันไม่ได้หมายถึงการมีความรู้ดี ความรู้ทันสมัยเท่านั้น แต่ต้องมีทักษะ ประสบการณ์การแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์นั้นๆ อีกด้วย เช่น การนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ ประชาสัมพันธ์สินค้าชุมชน เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ในรูปแบบเสียง ภาพวิดีโอ เป็นต้น ถึงแม้ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด สิ่งที่นักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคมต้องมีติดตัว คือ 1. จิตวิญญาณการเรียนรู้ 2. ความกล้าที่จะทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อชุมชน ทั้ง 2 เป็นปัจจัยสำคัญของการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในภาวะปกติใหม่ (New normal)

จากการให้ข้อมูลของนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคม ชั้นปีที่ 3 ได้เล่าว่า “จุดอ่อนสาขาวิชาการยังขาดรายวิชาการใช้เทคโนโลยีกับการทำงานกับชุมชน จึงทำให้ยังขาดความรู้ความเข้าใจ และการบูรณาการระหว่างเทคโนโลยีกับการพัฒนาชุมชน แต่ถามว่าสิ่งเหล่านี้นักศึกษาเรียนรู้เองได้หรือไม่ เรียนรู้ได้ แต่หากมีรายวิชาสอน จะยิ่งทำให้ดียิ่งขึ้นสาขาควรเพิ่มรายวิชานี้ เพื่อให้เท่าทันกับยุคภาวะปกติใหม่ (New normal)”

จากคำพูดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการเติบโตของยุคดิจิทัลระดับการแข่งขันและการพัฒนาชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การแข่งขันด้วยข้อมูลและทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่หลักสูตรต้องออกแบบรายวิชาและทักษะความรู้ของคณาจารย์ให้ทันสมัยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาที่เน้นให้คนมีปัญญา เพราะปัญญาของคนในชาติ มีความสำคัญยิ่งกว่าทรัพยากรแร่ธาตุซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เคยมีความสำคัญมาก การศึกษาในยุคนี้เน้นรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Community) เน้นการศึกษาปวงชน (Education for All) เน้นความร่วมมือจากปวงชน (All for Education) เป็นการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learn how to Learn) เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแบบร่วมกัน (Co-operative and Collaborative Learning) การเรียนการสอนเน้นการให้ผู้เรียนสร้างความรู้เอง โดยมีผู้สอนคอยให้คำปรึกษาแนะนำ (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์, 2558 : 251) โดยมุ่งเน้นให้เกิดทักษะ 7 กลุ่ม ได้แก่ 1. ทักษะด้านเทคโนโลยี 2. ทักษะความสนใจใคร่รู้และมีจินตนาการ 3. ทักษะการคิดวิจารณ์ญาณและการแก้ปัญหา 4. ทักษะความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม 5. ทักษะในการสื่อสารและร่วมมือกัน 6. การคิดในเชิงธุรกิจและทักษะประกอบการ 7. ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและการสนใจต่อโลก (ไพฑูริย์ สินลารัตน์ และคณะ, 2558 : 161-162)

วิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (โควิด 19) เริ่มคลี่คลายลงหลายภาคส่วนเริ่มกล่าวถึง “ความปกติใหม่” หรือ New normal ที่จะตามมา ภาคการศึกษาเป็นอีกภาคส่วนหนึ่งที่เกิดการปรับตัวครั้งใหญ่ทั่วโลก และในประเทศไทย โดยเฉพาะการปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่ทำให้ทั้งภาคนโยบาย โรงเรียน ครู และนักเรียน นักศึกษา ต้องหันมาให้การเรียนการสอนทางไกลอย่างเร่งด่วน ขวนให้หลายคนคิดว่า เมื่อโควิด 19 ผ่านไป การเรียนรู้ทางไกลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้จะกลายเป็นความปกติใหม่ของการศึกษาไทย แต่การจัดการเรียนทางไกลและการเรียนออนไลน์ที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสำหรับผู้เรียนทุกคนต้องมีหลายปัจจัย ทั้งความพร้อมด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของคณาจารย์ และความพร้อมของครอบครัวของนักศึกษา ปัจจัยเหล่านี้มีต้นทุนมหาศาล เช่น หากรัฐจะจัดสรรเงินช่วยเหลือค่าคอมพิวเตอร์แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยที่ยากจนคนละ 10,000 บาท จะต้องใช้งบประมาณ 2,800 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีต้นทุนที่ครอบครัวนักศึกษาต้องจ่ายเพิ่ม เช่น

ค่าอินเทอร์เน็ต ค่าไฟ ค่าคอมพิวเตอร์ เป็นต้น (ณิชา พิทยาพงศกร, 2563 : ออนไลน์) จะเห็นได้ว่าหากจะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนทั้งหมดนอกจากจะมีค่าใช้จ่ายสูงแล้ว ยังทำให้ขาดการปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพราะเทคโนโลยียังมีจำกัดทั้งการสัญญาณและความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาวิชาการพัฒนาสังคม นักศึกษาส่วนใหญ่ฐานะทางครอบครัวยังไม่พร้อมกับการใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับการเรียนการสอน อีกทั้งสาขาวิชาที่มุ่งเน้นการทำงานร่วมกับคนที่มีความพิการ ทักษะ ความรู้ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน การพัฒนานักศึกษาจึงต้องให้เข้าใจสภาพความเป็นจริงของสังคม แม้การใช้เทคโนโลยีมีความทันสมัย แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการถ่ายทอดทักษะจากการลงมือทำ และประสบการณ์แก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานกับชุมชนท้องถิ่นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์สาขาวิชาจึงมุ่งเน้นการสอนนักศึกษาทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ เช่น รายวิชาการศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาชุมชน วิชาวิทยาการกระบวนการ วิชาโลกาภิวัตน์กับการพัฒนา วิชาเครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาสังคม เป็นต้น

ดังนั้นหากจะจัดการเรียนการสอนผ่านช่องทางออนไลน์ต้องจำแนกระหว่างวิชาทฤษฎีและวิชาปฏิบัติ เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้อย่างครบถ้วนและเกิดทักษะในการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ตอบสนองตลาดแรงงานที่ให้บัณฑิตมีความพร้อมต่อการทำงาน ดังนั้นคำว่า ภาวะปกติใหม่ หรือ New Normal จึงเป็นการผสมผสานในสภาวะแบบเดิมผสมผสานกับวิธีการแบบใหม่ แล้วปรับเปลี่ยนแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้สังคมได้เกิดความพร้อมต่อการพัฒนาในโลกอนาคต ข้อค้นพบปัจจัยความสำเร็จของกระบวนการพัฒนานักศึกษาภายใต้ภาวะปกติใหม่ (New Normal) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม จำแนกได้ 3 ประการ ได้แก่

1. พัฒนาคณะ คนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญสู่ความสำเร็จ โดยมุ่งเน้นให้นักศึกษาได้เรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการปฏิบัติ ทำกิจกรรมกับชุมชน สังคม เช่น ค่ายอาสาพัฒนาสังคม ค่ายช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ค่ายการทำลูกประคบสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น ทำให้นักศึกษาได้นำความรู้ที่ได้เรียนไปช่วยเหลือสังคม พร้อมทั้งนำวัสดุที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

2. เทคโนโลยี เป็นเครื่องมือสำคัญในยุคสังคมปัจจุบันที่นำไปสู่การค้นหา แลกเปลี่ยน จัดเก็บข้อมูล ทางสาขาวิชาได้มีการอบรมทักษะการใช้เทคโนโลยี เช่น การสืบค้นข้อมูล การถ่ายภาพ การประชาสัมพันธ์ในสังคมออนไลน์ เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ที่หลากหลายและเท่าทันกับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน

3. กระบวนการ สาขาวิชาการพัฒนาสังคมได้มีวิธีการพัฒนานักศึกษาตั้งแต่ การเข้าคัดเลือกเข้าศึกษาต่อการสัมภาษณ์ การปฐมนิเทศ การเรียนการสอน การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการปัจฉิมนิเทศการศึกษา ทุกขั้นตอนจะมีวิธีการหล่อหลอมจิตวิญญาณของความเป็นนักพัฒนาได้แก่

- 3.1 คัดเลือกจะเน้นนักเรียนที่ชอบทำกิจกรรม ชอบทำงานช่วยเหลือสังคมและชอบสายงานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม

- 3.2 การสัมภาษณ์ก็จะถามทัศนคติเกี่ยวกับการช่วยเหลือสังคม การทำกิจกรรมร่วมกับสังคม เพื่อเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต

- 3.3 การปฐมนิเทศ ได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นนักศึกษา หัวใจของการเป็นนักพัฒนาตลอดจนทางเลือกในการจบการศึกษาของสาขาวิชาการพัฒนาสังคม

- 3.4 การเรียนก็จะให้ความเข้มข้นทั้งความรู้และภาคปฏิบัติไปควบคู่กัน ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคณะ พัฒนาสังคมให้ยั่งยืน

- 3.5 การเตรียมฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นเตรียมนักศึกษานำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ

โดยเป็นการฝึกอบรม เช่น การอบรมพัฒนาบุคลากร การทำหนังสือราชการ โปรแกรมไมโครซอฟออฟฟิศ (Microsoft Office) การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ปัญหาชุมชนและสังคม ตลอดจนฝึกอบรมการเขียนรายงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น

3.6 การปฎิบัตินิเทศการศึกษา เป็นการสรุปบทเรียนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมทั้งให้นักศึกษาได้สะท้อนปัญหาการฝึกงาน องค์ความรู้ที่นำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพและปัญหาอุปสรรคที่เสนอแนะต่อการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย

กระบวนการพัฒนาใหม่ในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพมีการใช้องค์ความรู้เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการปฏิบัติงานในวิชาชีพได้อย่างมีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนในอุดมศึกษาที่เน้นเนื้อหาให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน ทั้งทักษะในการแก้ไขปัญหา คุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพในอนาคต (พิจิตรา ที่สุกะ, 2556 : 1) ดังนั้นกระบวนการพัฒนานักศึกษาหลักสูตรจำเป็นต้องติดตามข้อมูลและประเมินทิศทางด้านนโยบาย การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพื่อนำมาสู่การปรับปรุงเนื้อหาการเรียนการสอน พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิตติ มงคลชัยอรัญญา วีรบูรณ์ วิสารทสกุล เกศกุล สระแก้ว และ เศรษฐภูมิ บัวทอง. (2563). *คุณค่าและมูลค่าจากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2549). *ภาวะผู้นำองค์กรยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ณัฐยา สันตะการผล. (2553). *การสร้างนวัตกรรมให้เป็น Core Competency*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ณิชา พิทยาพงศกร. (2563). *New Normal ของการศึกษาไทยคืออะไร เมื่อการเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม จาก <https://gg.gg/j9uhv>.
- ธนิต โสรัตน์. (2563). *วิถีใหม่ต้องปรับตัว! นายจ้างส่งสัญญาณปริญญาตรีล่าสมัยเสี่ยงตกงานเพิ่ม*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม จาก <https://gg.gg/j73wr>.
- ธเนศ ศรีวิชัยลำพันธ์. (2558). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน*. เชียงใหม่ : คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปรเมธี วิมลศิริ. (2560). *ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง สร้างสังคมเป็นธรรมและเข้มแข็ง. วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 54 (3) ; 2-8.
- พร้อมบุญ พานิชภักดิ์. (2550). *พัฒนาในงานพัฒนา*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- พิจิตรา ที่สุกะ. (2556). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน โดยใช้วิจัยเป็นฐานวิชาชีพพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พิมพันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *เสริมสร้างทักษะการคิดด้วยกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *หลักและเทคนิคการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2558). *การคิดแห่งศตวรรษที่ 21 : ต้องก้าวให้พ้นกับดักของตะวันตก*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ภัทรพร เล้าวงศ์ รัฐสุชน อินทรารุณ ฌภัทรพงศ์ วชิรวงศ์บุรี และวรวิษ ลิ้มณวิจิตร. (2560). ศักยภาพคนไทยเพื่ออนาคตประเทศไทย. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 54 (2) ; 21-27.
- ยศ บริสุทธิ์ (2558). *การศึกษารวมชน : แนวคิดฐานการวิจัยและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์*. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิธไท สันติประภพ. (2562). การเตรียมพร้อม “คนไทย” สำหรับโลกยุคใหม่. *วารสารเศรษฐกิจและสังคม*. 56 (2) ; 5-21
- วีรวิธ มาฆะศิริรานนท์. (2556). *วิธีจัดทำแผนธุรกิจ*. กรุงเทพฯ : เอ็กสเปอร์เน็ท.
- สำนักงานนโยบายและแผนการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (2560). *ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579)*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- สมชัย จิตสุชน. (2560). ภาษีสร้างสวัสดิการยกระดับการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมของคนไทย. *วารสารพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม*. 54 (3) ; 9-15.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2563). *โลกเปลี่ยน คนปรับ หลุดกับดัก ขยับสู่ความยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- สุวิมล ติรกานนท์. (2550). *การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อักษร. (2563). *การเรียนรู้ใหม่ ในวิถี New Normal*. สืบค้นเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม จาก <https://www.aksorn.com/new-normal-1>.
- อุทิศ ทาหอม สำราญ ฐระตา และคเนศ วงษา. (2561). *เกษตรเปลี่ยนทิศ ชีวิตเปลี่ยนแนว : กรณีชุมชนบ้านคูขาด อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์*. อุบลราชธานี : ศิริธรรม ออฟเซ็ท.
- อุทิศ ทาหอม และ สุจิตรา ยางนอก. (2562). แนวทางการพัฒนาเพิ่มทักษะองค์ความรู้สู่การเป็นนักพัฒนาอัจฉริยะ (Smart Developer) ของนักศึกษาสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 14 (2) ; 85-98.